

Kultur

Kultur
Medier

Streik i New York Times

USA. Mer enn 1100 ansatte i avisen New York Times gikk ved midnatt amerikansk tid ut i streik. Det er den første store streiken i avisen på mer enn 40 år. Journalister og andre ansatte i storavisen gjennomfører en 24 timers proteststreik etter å ikke ha kommet til enighet med selskapet i kontraktsforhandlinger, opplyser fagforeningen Newsguild of New York. Fagforeningen sier at manglende vilje fra ledelsen til å øke lønn i tråd med prisveksten er det største stridspunktet. Avisas talskvinne Danielle Rhoades sier at forhandlingene ikke har brutt sammen og at det er «skuffende at de gjennomfører en så ekstrem aksjon når vi ikke er ved et fastlåst punkt». (NTB)

Kultur
Sakprosa

Einar Tørnquist-bok trekkes etter faktafeil

Rwanda. Einar Tørnquists bok «198 land» trekkes fra butikkene etter at det er oppdaget en grov faktafeil. I boken står det at «Om lag én million hutuer og noen tutsier ble drept» under folkemordet i Rwanda i 1994, men det var hutuer som drepte mellom 800.000 og én million tutsier, samt moderate hutuer, skriver TV 2. Til TV-kanalen sier Tørnquist at boken er transkripsjoner fra hans podkast, og at det er her det har gått galt.

–Det jeg har sagt i podkasten, er ikke det som kom på trykk. Det har åpenbart vært slurv i korrekturlesningen, sier Tørnquist. Forlagssjef i Kagge, Tuva Ørbeck Sørheim, sier at boken er blitt gjennomgått av flere kompetente faktasjekkere, men at det dessverre likevel ble feil. (NTB)

Kultur
Dagens sitat

Den som ler, kan ikke ha oppfattet siste nytt

Bertolt Brecht, tysk forfatter

– Hvorfor skal jeg bry meg om en klovn og en KGB-agent?

Krigen i Ukraina var tabu i den estiske byen på grensen. Helt til en norsk teatersjef inviterte dem til å spille seg selv i en performance.

A | Narva, Estland
Per Christian Selmer-Anderssen
Journalist

Det er i Narva solen går opp i EU, sier Irina Vikentjeva.

61-åringen står alene på scenen i den estiske byen på grensen til Russland, kledd i en drakt dekket av bølger malt av Monet.

Vikentjeva spiller seg selv i teatergruppen Rimini Protokolls forestilling «100 % Narva». Sammen med 99 andre innbyggere i grensebyen er hun nøye valgt ut etter statistikken i byen. Det vil si 35 prosent russiske statsborgere, 49 prosent estere – og 13 prosent med grått pass. De med grått pass har oppholdstillatelse i Estland, men har ikke stemmerett eller offisielt statsborgerskap.

– Vi er grensenes by, sier Vikentjeva til publikum.

– Og her har vi vært i syv årtusener, mye lenger enn vår tidsregning.

Rimini Protokoll er invitert av Harald Thompson Rosenstrøm, en norsk skuespiller som er kunstnerisk leder ved teateret.

Den tyske gruppen har laget teater om innbyggernes liv og meninger i et 40-talls byer fra Indonesia i sør til Norge i nord.

Men Narva er ikke som andre steder i verden. Her går grensen til Russland rett utenfor rundkjøringen i sentrum. 95 prosent av innbyggerne har russisk som morsmål. Alle menyer står på

Artikkelen fortsetter

Aleksandr Ivanskoi (nr. to fra venstre) er én av 100 innbyggere i Narva som spiller seg selv på scenen. Det ble en forestilling om Europas store motsetninger.

Foto: Ilja Smirnov, Vaba Lava

Kultur

Krigen i Ukraina

Artikkelen fortsetter

russisk, og mange snakker ikke estisk i det hele tatt.

Etter invasjonen i februar har innbyggerne i grensebyen vært delt. Noen støtter Russland, andre støtter Ukraina. Flere har brutt med familien sin på grunn av politiske uenigheter. De fleste vil ikke si hva de tenker om krigen. Det er blitt for farlig.

Kan en teaterforestilling endre på dette?

Den splittede byen. Rimini Protokolls forestilling starter med at de 100 narvabeboerne går på scenen for å presentere seg selv. Vi møter 90-åringen som overlevde okkupasjonen av Lenin-grad, og besvimte fordi sulten satt i kroppen i ti år etterpå. Det er 17-åringen som synger i kirkekoret, uten egentlig å være kristen. Det er hippen som er kledd i fargerike gevanter og leier en bikkje på scenen. Og det er 14-åringen som var den eneste estisktalende på skolen. Til slutt flyttet hun fra klassen, fordi hun klarte ikke å lære noe når alle bare snakket russisk.

- Jeg representerer alle som har flyttet fra Narva, sier hun på scenen.

Etter at klesproduksjonen i byen la ned, har byen fått en aldrende befolkning. Det speiler også forestillingen. Mange på scenen har grå hår, og lever meningsfylte pensjonisttilværelser med reiser og hobbyer. Men de unge er i mindretall.

I løpet av forestillingen må innbyggerne ta stilling til stadig mer vanskelige spørsmål fra scenen. Hvem har opplevd vold i hjemmet? Har de reddet et liv? Har du ønsket å ta livet ditt? På sistnevnte spørsmål står cirka ti personer frem. Den eldste er 80. Den yngste 15 år. De står sammen på scenen i et slags merkelig skjebnefellesskap på tvers av generasjoner.

Likevel: De to vanskeligste spørsmålene blir ikke stilt i forestillingen. Det ene er hva de synes om Russlands angrepskrig mot Ukraina.

Det andre er om noen av dem er skeive.

De farlige spørsmålene. Noen ganger kan du lære mye om et samfunn ved å spise middag. På Hotel Narva har de varenyky, som er en populær dumplingrett i Ukraina. Mens lenger opp i gaten, på en av byens hippest kafeer, selger de den russiske varianten av retten: pelmeni.

Menyen spiller befolkningens dilemma.

- Jeg giftet meg med en ukrainsk kvinne i 1996. Vi hadde 120 gjester her i Narva, hvorav 90 av dem kom fra Ukraina. Men etter krigen har vi sluttet å snakke sammen, fordi vi ser ulikt på ting, sier Aleksandr Ivanskoi, en 53-åring som jobber som bygningsarbeider.

Han var den som protesterte høyest da regissørene ba innbyg-

❖ I forestillingen må innbyggerne ta stilling til en rekke spørsmål. Her har en rekke av menneskene samlet seg på «Ikke jeg»-plakaten. Foto: Ilja Smirnov, Vaba Lava

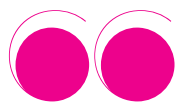
❖ I løpet av prøveperioden var det mange konflikter om spørsmålene som skulle bli stilt. Her er regissør Daniel Wetzell og innbygger Aleksandr Ivanskoi i heftig diskusjon. Foto: Ilja Smirnov, Vaba Lava

❖ Denis Larchenko er den eneste på scenen som er medlem av et politisk parti. De fleste andre diskuterer helst på kjøkkenet. Foto: Ilja Smirnov, Vaba Lava

❖ Her er broen over til Russland fra den nedlagte tekstilfabrikken i Narva. Tidligere var det mange som passerte grensen, men dag er det blitt så vanskelig å få visum at gangbroen er tom. Foto: Per Christian Selmer-Anderssen

Narva er en veldig homofob by, der mange har et sovjetisk syn på seksualitet

Anonym gutt

gerne ta stilling til krigen i Ukraina.

- Jeg sa at det sto i kontrakten at jeg ikke måtte svare på spørsmål om krigen. Det ble en del roping - og mange av deltagerne støttet meg. Noen av dem bare gikk fra teateret, de ville ikke være med lenger. Da kom regissøren til meg og sa: «Skal vi ta en øl?»

Bygningsarbeideren fra Narva sa «nei».

- Jeg drikker ikke alkohol, aldri! Men da sa han at vi kunne ta en kopp te, så vi tok en prat, og jeg forklarte hvordan ting foregår her.

De tok vekk spørsmålet, og Ivanskoi ringte rundt og sa at det var trygt å komme tilbake. Men allerede på premieren ble lydturen brutt. Noen i publikum rakk opp hånden, og spurte om hva de på scenen syntes om Ukraina. Dagen etter skjedde det samme, men da var deltagerne forberedt.

Mer enn halvparten viste ryggen til publikum: De ville ikke svare.

- Hvorfor skal jeg bry meg om politikken rundt klovnen Zelenskyj og KGB-agenten Putin? Jeg bestemmer ikke noe rundt dette, sier Ivanskoi til meg.

Så legger han til:

- Jeg har vokst opp i Sovjetunionen, men mange av dem som er eldre har også opplevd andre verdenskrig. For dem er dette et veldig sårbart tema.

Homofobi på grensen. Det er imidlertid ikke bare en uvilje mot å ta stilling. Innbyggerne er også redde for konsekvensene av å si det de egentlig mener om krigen. De er redd for å miste jobben eller i verste fall å bli deportert til Russland. Estiske nyheter har nemlig skrevet om høyt profilerte Kreml-tilhengere som er blitt sendt tilbake til nabolandet.

En av tenåringerne i «100 % Narva» forteller at han er mot krigen i Ukraina. Likevel vil han ikke ta avstand til Vladimir Putin på scenen.

- Jeg er mot krigen, men ikke mot Russland, sier han.

Vi har valgt å anonymisere ham fordi han er ung og i en sårbar posisjon, men på scenen står han med fullt navn.

- Jeg er også redd for å si hva jeg mener, siden jeg er i ungdomsrådet, og mange følger med på det jeg gjør.

Det er imidlertid noe tenåringer gjerne vil si sin mening om: LGBTQ-rettigheter. Men også dette er en for het potet til å snakkes om på grensen til Russland.

- Narva er en veldig homofob by, der mange har et sovjetisk syn på seksualitet, sier gutten. Han synes likevel det var synd at temaet ikke kom opp på scenen.

- Det var en i gruppen som tenkte å komme ut av skapet, men det ble ikke noe av, sier han og trekker litt trist på skuldrene.

Isteden blir deltagerne spurt om de ville støttet en venn som var homofil. Og deretter om de ville støttet sitt eget barn. Flere av de eldre gikk mot «nei»-plakaten på scenen.

Regissørene fant også måter å omgå krigsspørsmålet: De spurte isteden om man leser russiske nyheter - og om det er greit å oppnå politiske mål ved vold. Selv om mange ikke ville svare på hva de syntes om krigen, var alle enig i dette: De er mot vold.

Den norske teatersjefen. - Dette er en by der man ikke er vant til å snakke om politiske spørsmål. Men i «100 % Narva» blir innbyggerne tvunget til å ta stilling, sier Harald T. Rosenstrøm.

Nordmannen er utdannet skuespiller hos den kjente regissøren Kirill Sebrennikov på Kunstner-teaterskolen i Moskva, og er nå leder for Vaba Lava-teateret i to år. «100 % Narva» er den eneste russiskspråklige forestillingen han setter opp i sin periode. Det er også den eneste som er laget spesielt for Narva.

De andre forestillingene har premiere på søsterteateret i Tallinn.

- I starten av prøveperioden var det utfordrende for deltagerne å ta klare valg. Men nå går det greit. Det er for eksempel stadig flere som står frem med at de har hatt kreft.

Dagen før var det premiere, med tre estiske ministre i salen. Det har også en betydning, mener Rosenstrøm.

- Jeg tror stykket er viktig for resten av Estland. Forestillingen dømmer ikke menneskene som er her, men gjør at publikum lettere kan forstå dem. Jeg tror stykket har en helende effekt for Narva by.

Nye venner, gamle kranter. - Se her! Mobilen min er full av venneforespørsler, sier Aleksandr Ivanskoi på bakrommet før forestillingen.

Underveis i prøveperioden skjedde det noe underlig: Innbyggerne ble kjent. Tidligere hadde de bare sett hverandre på gaten eller visste etternavnet til de andre. Men plutselig åpnet alle motsetningene seg. De kranter, de ropte - og de lærte at de hadde noe til felles. Kanskje var de vokst opp uten far. Eller kanskje hadde de blitt banket som barn. Sakte, men sikkert vokste det frem en toleranse. Selv om de var uenige i sak, så var de like som mennesker.

- Vi kommer til å snakke om dette lenge, sier Ivanskoi.

Han retter opp ryggen slik at den rosa skjorten strammer mot brystet. Snart er det ny forestilling.

- Nå ser alle mot Narva, sier Ivanskoi.

Les flere
anmeldelser
på ap.no